

Konferencję patronatem honorowym objął
Ksiądz Arcybiskup Stanisław Gądecki, Metropolita Poznański

Organizatorzy:
Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii Oddział
Polskiego Towarzystwa Historycznego
Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu
Polska Akademia Nauk Biblioteka Kórnicka

Komitet organizacyjny:
prof. dr hab. Marek Derwich - przewodniczący
Katarzyna Bock
Angelika Lipka
Mateusz Matuszyk
Alina Mądry
Małgorzata Potocka
Justyna Raczkowska

NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI

*Losy i znaczenie dziedzictwa
po klasztorach skasowanych
w Wielkopolsce
pod rządami pruskimi
(do 1871 r.)*

Fate and significance of the legacy left behind
by the monasteries dissolved in Greaterpoland
under the Prussian reign (until 1871)

Konferencja organizowana w ramach projektu
"Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych
na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej oraz na Śląsku
w XVIII i XIX w.: losy, znaczenie inwentaryzacja",
NPRH, moduł badawczy 1.1

Program Konferencji

4 IV 2013 (czwartek / Thursday)

Pałac Działyńskich / Dzialynski Palace
Stary Rynek 78

14⁰⁰ Rejestracja uczestników / Registration of participants

14³⁰–14⁵⁰ **Uroczyste otwarcie konferencji / Opening ceremony**

I. Metody / Methods

14⁵⁰–15¹⁰ **Marek DERWICH** (Wrocław), *Organizacja i pierwsze rezultaty projektu „Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej oraz na Śląsku w XVIII i XIX w.: losy, znaczenie, inwentaryzacja”* [The organization and the first results of the project „Cultural heritage of dissolved monasteries on the territory of former Poland and in Silesia in 18th and 19th c.: fate, significance, cataloguing”]

15¹⁰–15³⁰ **Mateusz MATUSZYK** (Wrocław), *Bazy danych w projekcie „Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej oraz na Śląsku w XVIII i XIX w.: losy, znaczenie, inwentaryzacja”* [Database in the project „Cultural heritage of dissolved monasteries on the territory of former Poland and in Silesia in 18th and 19th c.: fate, significance, cataloguing”]

15³⁰–15⁵⁰ **Guido KRAUS** (Frankfurt am Main), *The RISM- database of music sources and how to find concordances for identifying musical works. Examples from Greater Poland*

15⁵⁰–16¹⁰ **Przerwa na kawę / Coffee Break**

II. Generalia / Generalities

16¹⁰–16³⁰ **Daniel Odon HUREL** (Saint-Étienne), *Dom Guéranger le fondateur de Solesmes en 1833 avec l'idée de réfléchir sur la destruction et la dissolution comme élément fondateur d'une restauration* [Dom Gueranger, founder of Solesmes in 1833, with the idea of reflection on destruction and dissolution as elements underlying restoration]

16³⁰–16⁵⁰ **Paola PICARDI** (Rzym), *The dissolution of monasteries, the case of Rome after 1870: destruction, dispersion, re-use of the artistic heritage*

16⁵⁰–17¹⁰ **Pr. Harm KLUETING** (Kolonia), *The Prussian dissolution of the monasteries in the Grand Duchy of Posen in 1833 in the tradition of Prussian dissolutions of monasteries since 1803 in the West of the Holy Roman Empire and 1810 in Prussian Silesia*

17¹⁰–17³⁰ **Piotr Paweł GACH** (Lublin), *Przyczyny i skutki kasat zakonnych w zaborze pruskim w XIX stuleciu* [Causes and consequences of religious dissolutions under Prussian rule in the XIX century]

III. Źródła do dziejów kasat / Sources for the history of dissolutions

17³⁰–17⁵⁰ **Ks. Janusz KRÓLIKOWSKI** (Tarnów), *Kasata klasztoru paulinów w Topolnie i inne materiały do kasat pruskich w Wielkopolsce w Archiwum Paulinów na Jasnej Górze* [The dissolution of Pauline monastery in Topolno and other materials to the Prussian dissolutions of Greater Poland in the Pauline Archive in Jasna Góra Monastery]

17⁵⁰–18¹⁰ **Sławomir KOŚCIELAK** (Gdańsk), *Akta kasat klasztornych z Wielkiego Księstwa Poznańskiego w zbiorach Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz w Berlinie. Raport. Proponowane kierunki badań* [Documents relating to dissolution of monasteries from the Grand Duchy of Posen in the collection of Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz in Berlin. Report. Suggested research directions]

18¹⁰–18³⁰ **Przerwa na kawę / Coffee Break**

18³⁰–18⁵⁰ **Zofia WOJCIECHOWSKA** (Poznań), *Archiwalia poklasztorne oraz akta urzędowe związane z kasatami klasztorów przechowywane w Archiwum Państwowym w Poznaniu* [Post-monastery archival materials and official documents relating to dissolution of monasteries in the collection of the State Archives in Poznań]

18⁵⁰–19¹⁰ **Marek ROMANIUK** (Bydgoszcz), **Agnieszka WOŹNIAK-HLEBIONEK** (Bydgoszcz), *Archiwalia poklasztorne i kasacyjne w zasobie Archiwum Państwowego w Bydgoszczy* [Post-monastery and secularization archival materials kept in the National Archive in Bydgoszcz]

REFERAT WYŁOŻONY / SELF READ PAPER

Alicja NOWAK (Warszawa), *Akta pruskie z lat 1793–1806 dotyczące klasztorów w Prusach Południowych i Prusach Nowowschodnich w zasobie Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie* [Prussian records from 1793–1806 concerning monasteries in South and New East Prussia in the collection of Central Archives of Historical Records in Warsaw]

O. Roland PREJS OCAP (Lublin), *Kasata klasztorów w Wielkim Księstwie Poznańskim w latach 30. i 40. XIX w. a kasaty klasztorne na Śląsku Pruskim w 1810 roku oraz w Królestwie Polskim w 1864 roku. Podobieństwa i różnice* [Monastery dissolutions in the Grand Duchy of Posen in the 1830s and 1840s versus the dissolutions in Prussian Silesia in 1810 and Congress Poland in 1864. Similarities and differences]

19¹⁰–19⁵⁰ **Dyskusja / Discussion Time**

20⁰⁰ **Uroczysta kolacja (Pałac Działyńskich) / Banquet (Działyński Palace)**

5 IV 2013 (piątek / Friday)

Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu / Archdiocesan Archive in Poznan

Księżda Ignacego Posadzego 2

IV. Wobec kasat / In view of dissolutions

9⁰⁰–9²⁰ **Antoni MAZIARZ** (Opole), *Arcybiskup Marcin Dunin wobec polityki kasacyjnej władz pruskich* [Archbishop Marcin Dunin in the face of the secularisation policy of the Prussian authorities]

9²⁰–9⁴⁰ **Grzegorz PISARSKI** (Wrocław), *Recepcja Flotwellowskiego rozporządzenia kasacyjnego dla Wielkiego Księstwa Poznańskiego na Śląsku pruskim* [Reception of Flotwell's dissolution order for the Grand Duchy of Posen in Prussian Silesia]

9⁴⁰–10⁰⁰ **Waldemar ROZYNKOWSKI** (Toruń), *Powstanie Zgromadzenia Sióstr Służebniczek (1850 r.) – nowe zgromadzenie zakonne w trudnym okresie kasat* [Foundation of the Congregation of the Sisters Servants (1850) – a new congregation in the difficult period of monastery suppressions]

10⁰⁰–10³⁰ **Dyskusja / Discussion Time**

10³⁰–10⁵⁰ **Przerwa na kawę / Coffee Break**

V. Kasaty / Dissolutions

10⁵⁰–11¹⁰ **Krzysztof KACZMAREK** (Poznań), *Kasata klasztoru franciszkanów reformatów w Szamotułach* [The dissolution of Reformed Franciscan monastery in Szamotuły]

11¹⁰–11³⁰ **Dorota MATYASZCZYK** (Poznań), *Kasata klasztoru bernardynów w Ostrzeszowie oraz jego późniejsze losy* [The dissolution of Bernardine friary in Ostrzeszów and its later fate]

11³⁰–11⁵⁰ **Krzysztof RATAJCZAK** (Poznań), *Kasata opactwa cysterek w Owińskach. Źródła i stan badań* [Dissolution of the Cistercian nuns' convent in Owińska. Sources and current state of research]

11⁵⁰–12¹⁰ **Mirosława SOBCZYŃSKA-SZCZEPAŃSKA** (Katowice), *Kasata klasztoru trynitarzy w Krotoszynie i jego późniejsze losy* [Dissolution of monastery of Trinitarian friars in Krotoszyn and its subsequent fate]

12¹⁰–12³⁰ **Agnieszka FLUDA-KROKOS** (Kraków), *Kasata klasztoru franciszkanów w Inowrocławiu* [Dissolution of the Franciscan convent in Inowrocław]

12³⁰–13¹⁰ **Dyskusja / Discussion Time**

13¹⁰–14³⁰ **Obiad (Arcybiskupie Seminarium Duchowne) / Lunch (Archbishopric Seminary)** ul./st. Wieżowa 2/4

VI. Losy rękopisów, druków i archiwaliów / The fate of manuscripts, prints and archives

14³⁰–15¹⁵ **Patryk FRANKOWSKI** (Poznań), **Alina MĄDRY** (Poznań), *Dziedzictwo muzyczne po klasztorach skasowanych w Wielkopolsce* [Post-dissolution musical heritage of Greater Poland monasteries] Z udziałem zespołu muzycznego / with music ensemble

15¹⁵–15³⁵ **Olga Miriam PRZYBYŁOWICZ** (Warszawa), *Rękopisy z klasztoru klarysek w Gnieźnie w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie ze szczególnym uwzględnieniem „Księgi spraw wszystkich Konwentu św. Klary”* [Manuscripts of the nuns of St. Clare from Gniezno in the Archdiocesan Archive of Gniezno with particular consideration of “The Book of All Things of the St. Clara’s Convent”]

15³⁵–15⁵⁵ **Alicja SZULC** (Poznań), *Rękopisy i archiwalia poklasztorne w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu* [Manuscripts and archival materials from dissolved monasteries in the collection of the University Library in Poznań]

15⁵⁵–16¹⁵

Br. Zbigniew JOSKOWSKI OFMConv. (Gniezno) *Księgozbiór biblioteki franciszkanów w Gnieźnie i jego losy po kasacie klasztoru. Komunikat z badań* [The collection of the Franciscan library in Gniezno and its history following the dissolution of the monastery. Report of research]

16¹⁵–16²⁵

Ks. Marek BABICZ (Łądz), *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie jako spadkobierczyni bibliotek istniejących dawniej w tym miejscu oraz gromadząca szczątki innych księgozbiorów, szczególnie z terenu zachodniej Polski, w tym z Wielkopolski. Komunikat z badań* [The Higher Seminary of the Salesians of Don Bosco Society library in Łądz as the successor of libraries formerly existing in this place and collecting the remains of other book collections, especially from the area of western Poland, including Greater Poland. The report from research]

16²⁵–16³⁵

Joanna PIETROWICZ (Poznań), *Powstanie i rozwój Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk a gromadzenie obiektów ze zbiorów poklasztornych (rękopisy, stare druki, spolia)* [The creation and development of the Poznań Society of Friends of Science and gathering the objects from post-monastic collections (manuscripts, early printed books, spolia)]

16³⁵–17⁰⁰

Dyskusja / Discussion Time

17⁰⁰–17²⁰

Przerwa na kawę / Coffee Break

17²⁰–17³⁰

Renata WILGOSIEWICZ-SKUTECKA (Poznań), *Fragmenty księgozbiorów poklasztornych w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu* [Fragments of book collections from the dissolved monasteries in the University Library in Poznań]

17³⁰–17⁴⁰

Dorota GOŁĘBIEWSKA (Poznań), *Starodruki po klasztorach skasowanych w Wielkopolsce w zbiorach Biblioteki Raczyńskich* [The old from the monasteries dissolved in the Greater Poland in the collection of Raczyński Library]

17⁴⁰–18⁰⁰

Marianna CZAPNIK (Warszawa), *Stare druki po klasztorach skasowanych w Wielkopolsce w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Przyczynek do rekonstrukcji rozproszonych księgozbiorów*

[Old prints of the monasteries dissolved in Greater Poland found in collections of the University of Warsaw Library. A contribution to the reconstruction of scattered library collection]

18⁰⁰–18²⁰ **Bernadeta IWAŃSKA-CIEŚLIK** (Bydgoszcz), *Struktura proveniencyjna Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku po przejęciu wielkopolskich księgozbiorów klasztornych (druki XV–XVI w.)* [The provenance structure of Higher Clerical Seminary in Włocławek after the acquisition of monastic book collections in Greater Poland (prints of 15th–16th centuries)]

18²⁰–18⁴⁰ **Aldona CHLEWICKA** (Bydgoszcz), *Losy księgozbiorów klasztorów bydgoskich po kasatach. Stan i perspektywy badawcze* [The fate of book collections of Bydgoszcz Bydgoszcz after the dissolutions. The status and research perspectives]

18⁴⁰–19⁰⁰ **O. Aleksander Krzysztof SITNIK OFM** (Kraków), *Losy prowincji wielkopolskiej bernardynów pod rządami pruskimi, 1772–1841* [History of the Bernardine Province in Wielkopolska under the Prussian reign, 1772–1841]

VI. Losy majątków ziemskich i rzeczy / The fate of estates and things

19⁰⁰–19²⁰ **Zbigniew ZYGLEWSKI** (Bydgoszcz), *Sekularyzacyjne decyzje w sprawie majątku ruchomego klasztorów bydgoskich na przełomie XVIII i XIX w.* [Secularization decisions concerning movable property of monasteries in Bydgoszcz at the turn of 18th and 19th centuries].

19²⁰–20⁰⁰ **Dyskusja / Discussion Time**

20³⁰ **Kolacja (Arcybiskupie Seminarium Duchowne) / Dinner (Archbishopric Seminary)**

6 IV 2013 (sobota / Saturday)

Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu / Archdiocesan Archive in Poznan

Księdza Ignacego Posadzego 2

VI. Losy majątków ziemskich i rzeczy / The fate of estates and things

9⁰⁰–9²⁰ **Jerzy ŁOJKO** (Konin), *Klasztorne posiadłości ziemskie w Wielkopolsce w dobie rozbiorowej. Próba bilansu* [Rural monastery estates in Greater Poland at the time of partitions. Attempt at assessment]

9²⁰–9⁴⁰ **Kamila KŁUDKIEWICZ** (Poznań), *Kasaty klasztorów a prywatne kolekcjonerstwo w Wielkopolsce w XIX w.* [The dissolution of the monasteries and private collecting in the Greater Poland in the 19th century]

9⁴⁰–10⁰⁰ **Małgorzata KIERCZUK-MACIESZKO** (Lublin), *Losy XVI-wiecznej srebrnej kadzielnicy z opactwa w Paradyżu po jego kasacie* [History of the 16th century silver thurible belonging to the Cistercians from Paradyż after the monastery dissolution]

10⁰⁰–10³⁰ **Dyskusja / Discussion Time**

10³⁰–10⁵⁰ **Przerwa na kawę / Coffee Break**

VII. Losy ludzi, budowli i ogrodów / The fate of people, structures and gardens

10⁵⁰–11¹⁰ **Zdzisław WŁODARCZYK** (Wieluń), *Losy zakonników i zakonnice z klasztorów skasowanych w Wielkim Księstwie Poznańskim (do 1841 r.)* [The history of monks and nuns from the monasteries dissolved in the Grand Duchy of Posen (till 1841)]

11¹⁰–11³⁰ **Małgorzata MILECKA** (Lublin), *Losy pocysterskich założeń ogrodowych w Wielkopolsce* [The fate of the post-Cistercian gardens in Greater Poland]

11³⁰–11⁵⁰ **Jerzy SPOREK** (Wrocław), *Ostatni żywi świadkowie kasat klasztorów w południowo-wschodniej Wielkopolsce* [Last living witnesses of the dissolution of monasteries in South-Eastern Wielkopolska]

11⁵⁰–12¹⁰ **Przerwa kawowa / Coffee Break**

VIII. Konteksty józefińskie i rosyjskie / Josephine and Russian Contexts

12¹⁰–12³⁰ **Ondřej BASTL** (Praha), *Osudy pražských klášterů a kostelů po josefinském rušení v letech 1780–1790* [The Fate of Prague's Monasteries and Churches after their dissolution by Joseph II (1780–1790)]

12³⁰–12⁵⁰ **Maksymilian KUŚKA** (Cieszyn – Kraków), *Problemy zakonu bonifratrów na obszarze Monarchii Austriackiej w okresie reform józefińskich, ze szczególnym uwzględnieniem konwentu cieszyńskiego* [Problems of the Brothers Hospitallers of St. John on God on the territory of Austrian Monarchy during Joseph's II reforms with special attention paid to the monastery in Cieszyn]

12⁵⁰–13¹⁰ **Tadeusz M. TRAJDOS** (Warszawa), *Kanonicy regularni od pokuty w Miednikach (diecezja wileńska) pod panowaniem rosyjskim* [The Canons Regular of Penance in Miedniki (Vilnius diocese) under the Russian reign 1795–1834]

13¹⁰–13³⁰ **Irena CIBOROWSKA-RYMAROWICZ** (Kijów), *Stare druki z księgozbiorów klasztorów katolickich Wołynia, skasowanych w drugiej połowie XVIII i w XIX w. w Bibliotece Narodowej Ukrainy im. W. Wernadskiego: losy historyczne, drogi wpływu, proveniencje* [The old prints of Catholic monastic libraries of Volhynia dissolved in the second half of 18th and 19th centuries in the W. Wernadski National Library of Ukraine: historical fate, the way of inflow, provenances]

13³⁰–14³⁰ **Dyskusja i podsumowanie obrad / Discussion and summary of the meeting**

15⁰⁰–16⁰⁰ **Obiad (Arcybiskupie Seminarium Duchowne) / Lunch (Archibishopric Seminary)**

16⁰⁰–18⁰⁰ **Zwiedzanie Poznania (Fara Miejska, Kościół rektorski, Klasztor i kościół Franciszkanów) / Guided Poznan tour (City Parish Church, Rectoral Church, Franciscan Church and Monastery)**

19⁰⁰ **Kolacja (Arcybiskupie Seminarium Duchowne) / Dinner (Archibishopric Seminary)**

7 IV 2013 (niedziela / Sunday)

9⁰⁰–18⁰⁰ OBJAZD NAUKOWY/ SCIENTIFIC TOUR:
(zbiórka przed budynkiem Arcybiskupiego Seminarium Duchownego / meeting in front of Archibishopric Seminary)

* klasztor franciszkanów reformatów w Woźnikach (ok. 10⁰⁰–11⁰⁰) / Reformed Friars Minor monastery in Wozniki (about 10⁰⁰–11⁰⁰),

* opactwo cystersów w Przemęcie (ok. 12⁰⁰–13⁰⁰) / cistercian abbey in Przemęt (about 12⁰⁰–13⁰⁰),

* obiad w Zamku Królewskim we Wschowie (ok. 13³⁰–14³⁰) / lunch in Royal Castle in Wschowa (about 13³⁰–14³⁰),

* klasztor bernardynów we Wschowie (ok. 15⁰⁰–16⁰⁰) / monastery of Bernardine friars in Wschowa (about 15⁰⁰–16⁰⁰)

* powrót do Poznania (ok. 17³⁰–18⁰⁰) / back to Poznan (about 17³⁰–18⁰⁰)